

Феср Оксана Валеріївна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри МУЕП,
Мукачівський державний університет

Бочко Олена Юріївна,
д.е.н., доцент, професор кафедри маркетингу,
Національний університет «Львівська політехніка»

УКРАЇНА В ГЛОБАЛЬНОМУ РЕЙТИНГУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Розвиток кожної країни не може відбуватися поза світовими тенденціями, основною з яких є глобалізація світового економічного простору. Глобалізація здійснює свій вплив на всі суспільні процеси, зокрема посилює взаємозв'язки між національними економіками через міжнародну торгівлю, міжнародний рух інвестицій, інновацій, капіталів, міграційні та інші інтеграційні процеси. Глобалізаційні процеси суттєво впливають і визначають рівень конкурентоспроможності кожної країни. Метою статті є визначення змісту поняття конкурентоспроможності країни та чинники які її визначають, дослідженні рейтингових позицій України, порівнянні рівня конкурентоспроможності України – країнами-сусідами – членами Європейського Союзу, визначення слабких місць та можливостей економіки, пропонуванні заходів для підвищення рівня конкурентоспроможності України в глобальному економічному просторі. В ході дослідження встановлено, що конкурентоспроможність країни це її здійснювати ефективну діяльність, спрямовану на економічне зростання у контексті глобалізації з метою та для забезпечення добробуту своїх громадян шляхом використання конкурентних факторів. Визначено, що основними факторами, що можуть забезпечити конкурентоспроможність країни є наявні ресурси, географічне положення, технологічний прогрес, продуктивність праці, макроекономічна стабільність, розвиненість інфраструктури, використання інформаційно-комунікаційних технологій тощо. Проаналізовано позицію України в міжнародному рейтингу Всесвітнього економічного форуму рейтинг за індексом глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index) та здійснено порівняння з країнами – сусідами – членами ЄС. Встановлено, що Україна не покращує свої позиції в аналізованому рейтингу, що може свідчити про відсутність ефективної державницької політики та реформ, які б сприяли підвищенню рівня конкурентоспроможності країни. Сформовано ряд пропозицій, практична реалізація яких забезпечить формування та розвиток ефективної конкурентної економіки з подальшою інтеграцією у світовий простір.

Ключові слова: глобалізація, конкурентоспроможність, конкурентоспроможність країни, фактори конкурентоспроможності, рейтинг, індекс глобальної конкурентоспроможності

ВСТУП

Постановка проблеми. Важливою тенденцією розвитку сучасного суспільства є формування єдиного глобального суспільства на основі посилення взаємопов'язаності та взаємозалежності національних економік. Економіки країн світу тісно інтегруються і переплітаються через торгівлю товарами і послугами, рух капіталу (інвестиції), переміщення населення, обмін технологіями і як наслідок формують глобальну господарську систему. Дані процеси актуалізують питання конкурентоспроможності економічних систем, оскільки чим вищий рівень конкурентоспроможності країни, тим швидше і легше вона інтегрується у світове співтовариство і відповідно забезпечує собі перевагу серед інших країн. Також це означає внутрішню стійкість (стабільність) країни, а саме стійкий економічний розвиток, підвищення добробуту населення тощо.

З метою оцінювання ефективності діяльності учасників глобальної системи щороку міжнародні організації проводять та оприлюднюють глобальні міжнародні рейтинги та індекси, які мають на меті ранжувати країни за певними критеріями. Міжнародні рейтинги та індекси дають можливість оцінити країну в розрізі розвитку (економічного, політичного та

соціального), загроз і можливостей, зокрема і конкурентоспроможності. Україна представлена в міжнародних рейтингах, проте її позиції за різними параметрами є не найкращими.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання конкурентоспроможності країн розглядалось багатьма вченими, зокрема М. Портер, П. Самуельсон, Е. Хекшер, А. Маршалла. Що стосується аналізу рівня конкурентоспроможності України, то останні результати представлено в працях О. В. Окаров, В. Г. Чернишева, Л. В. Шинкаренко, О. С. Власюка, Б. Данилишина та інших.

Мета статті (постановка завдання) полягає визначенні змісту поняття конкурентоспроможності країни та чинники які її визначають, дослідженні рейтингових позицій України, порівнянні рівня конкурентоспроможності України – країнами-сусідами – членами Європейського Союзу, визначення слабких місць та можливостей економіки, пропонуванні заходів для підвищення рівня конкурентоспроможності України в глобальному економічному просторі.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Сучасний розвиток світового господарства визначається процесами глобалізації. Чим більше

країна є економічно розвинена, тим легше вона інтегрується в світовий економічний простір та реалізовує власні конкурентні переваги з кращими вигодами для себе. Конкурентоспроможність країни виходить на перший план. Розглянемо, що дослідники розуміють під конкурентоспроможністю країни.

Конкурентоспроможність як економічна категорія розглядається на різних рівнях, а саме товар, послуга, підприємство, об'єднання підприємств, галузь, регіон, країна і всі ці рівні є взаємопов'язаними і в кінцевому результаті визначають конкурентоспроможність окремої країни.

Конкурентоспроможність країни розглядають як міра можливості країни за умов вільного й справедливого ринку виробляти товари та послуги, що відповідають вимогам світових ринків при одночасному збереженні або підвищенні реальних доходів своїх громадян [1, с. 6].

Дж. Сакс говорить, що конкурентоспроможність нації враховує відповідність економічних структур та інститутів країни економічному зростанню в рамках структури світової економіки в цілому.

Згідно Міжнародного інституту менеджменту конкурентоспроможність країни – це сфера економічних знань, яка аналізує факти і політику, які формують здатність країни створювати і підтримувати умови, що забезпечують створення додаткової вартості з боку підприємств більш високий рівень добробуту населення.

У доповіді «Глобальна конкурентоспроможність» Всесвітнього економічного форуму у 1996 році вказано, що конкурентоспроможність країни – це її здатність домогтися більш високих темпів збільшення середньодушового приросту ВВП.

Можемо стверджувати, що конкурентоспроможність країни це здатність держави здійснювати ефективну діяльність, спрямовану на економічне зростання у контексті глобалізації з метою та для забезпечення добробуту своїх громадян шляхом використання конкурентних факторів.

До основних факторів конкурентоспроможності країни можна віднести ресурсне забезпечення, географічні переваги, технологічний прогрес, ефективність виробництва, продуктивність праці, стабільність макроекономічного середовища в

країні, наявність відповідного інфраструктурного забезпечення, використання інформаційно-комунікаційних технологій тощо.

Для визначення рівня конкурентоспроможності країни міжнародними інституціями розроблена процедура оцінювання кожної країни щодо визначення її конкурентоспроможності на основі сформованих груп показників, які і є факторами конкурентоспроможності.

Основним індексом для оцінки економічного розвитку та конкурентоспроможності країни є індекс глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index), розроблений Всесвітнім економічним форумом.

Основна мета індексу глобальної конкурентоспроможності є оцінювання здатності економіки забезпечувати більш високу продуктивність бізнесу, і як наслідок, більш високі темпи економічного зростання й економічного добробуту нації.

Параметрами для оцінювання є:

- якість інститутів;
- інфраструктура;
- макроекономічна стабільність;
- здоров'я і початкова освіта;
- вища освіта і професійна підготовка;
- ефективність ринку товарів і послуг;
- ефективність ринку праці;
- розвиненість фінансового ринку;
- рівень технологічного розвитку;
- розмір внутрішнього ринку;
- конкурентоспроможність компаній;
- інноваційний потенціал.

При розрахунку рейтингу 2019 році були внесені зміни в методикі визначення даного показника, а саме з'явився такий показник як впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, здоров'я та освіта (навички) оцінювались окремо, відсутній рівень технологічного розвитку, залишився показник інноваційного потенціалу.

Проаналізуємо індекс глобальної конкурентоспроможності (GCI) на прикладі України та західних країн – сусідів – членів Європейського союзу (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка позицій України і західних країн – сусідів – членів Європейського союзу в рейтингу за Індексом глобальної конкурентоспроможності (GCI) у 2015-2019 рр. [4-7]

Країна/роки	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2019	18/19 до 15/16
Україна	79 з 140 країн	85 з 138 країн	81 з 137 країн	85 з 141 країн	↓6
Словацька республіка	67	65	59	42	↑25
Угорщина	63	69	60	47	↑16
Польща	41	36	39	37	↑4
Румунія	53	62	68	51	↑2

Згідно узагальнених даних по країнах тільки Україна втрачає позиції в загальному рейтингу індексу глобальної конкурентоспроможності. і слабкими місцями у 2019 році є якість інституцій (104 місце), «макроекономічна стабільність» (133 місце), рівень

охорони здоров'я (101 місце), стан фінансової системи (136 місце). Більш детально розглянемо даний коефіцієнт в розрізі його складових (індексів) (табл. 2).

Таблиця 2

Аналіз індексу глобальної конкурентоспроможності (GCI) України і західних країн – сусідів – членів Європейського союзу в розрізі окремих параметрів у 2015-2019 рр. [4-7]

Показник (індекс)	Країна/Роки				
	Україна	Румунія	Угорщина	Польща	Словаччина
	2015/2019 рр.				
Якість інститутів	130/104	86/52	97/63	58/60	104/61
Інфраструктура	69/57	86/55	48/27	56/25	57/30
ІКТ	/78	/32	/54	/51	/39
Макроекономічна стабільність	134/133	34/56	52/43	46/1	41/1
Здоров'я	45/101	83/83	75/70	40/54	50/57
Освіта	34/44	59/72	57/49	31/34	53/45
Ефективність ринку товарів і послуг	106/57	73/64	72/91	46/50	54/89
Ефективність ринку праці	56/59	78/57	77/80	81/70	100/64
Розвиненість фінансового ринку	121/136	55/86	/66	43/57	35/56
Розмір внутрішнього ринку	45/47	43/41	65/48	21/22	62/59
Активність бізнесу	91/85	88/72	90/83	55/59	57/55
Інноваційний потенціал	54/60	74/55	51/41	64/39	66/44

Найкращим показником у 2019 році для України є освіта (44 місце), розмір внутрішнього ринку (47 місце), інфраструктура та ефективність ринку товарів і послуг (57 позиція). Проблемними індексами були і залишаються якість інститутів, макроекономічна стабільність, стан фінансового ринку.

Подібна ситуація в Румунії рівень охорони здоров'я (83 місце), стан фінансової системи (86 місце), освіта (72 місце). Для порівняння Угорщина за 2 показниками ефективність ринку товарів і послуг, ефективність ринку праці займає 80 та 91 позицію в рейтингу. Всі інші показники в межах 41-66 позиції. Словаччина має проблеми за такими напрямками - «якість інститутів», «ефективність ринку праці», «інноваційний потенціал». Польща лідирує за всіма показниками, хоча основною проблемою є дефіцит робочої сили, та погіршилась ситуація з ефективністю функціонування ринку товарів та послуг.

Якщо говорити про спільні проблемами, які були виявлені в результаті оцінювання індексу глобальної конкурентоспроможності для досліджуваних країн, то це є корупція, бюрократія, ставки податків і податкове регулювання. Для України додатковими вагомими проблемами є нестабільність уряду та здійснюваної політики, тобто макроекономічна нестабільність, відсутність дієвих реформ у всіх сферах.

З метою виходу України із затяжної кризи трансформації економіки та забезпечення достойного рівня внутрішньої та зовнішньої конкуренції важливими питаннями, які підлягають вирішенню є:

- стабілізувати та забезпечити формування ефективної макроекономічної політики країни;
- сприяти ефективному функціонуванню та

розвитку фінансових ринків;

- використовувати переваги географічного положення;
- використання результатів функціонування ланцюжка «освіта – наука -бізнес»;
- розвивати малий та середній бізнес;
- активно впроваджувати інновації у всі сфери господарювання, не тільки виробництво;
- перелаштовувати вітчизняне виробництво на виготовлення продукції вищого технологічного укладу;
- забезпечити умови, які б зменшили міграційні процеси української молоді до інших країн, тощо.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

За результатами проведеного дослідження встановлено, що Україна не показує суттєвого економічного прориву згідно досліджуваного показника - індексу глобальної конкурентоспроможності, що свідчить про неефективність та відсутність якісних змін в економіці. Виявлено основні чинники, які гальмують соціально-економічний розвиток країни, а відтак і не забезпечують відповідного рівня конкурентоспроможності країни і не дають можливості Україні зайняти гідне місце у світовому економічному просторі. Саме тому предметом наших подальших досліджень буде питання реалізації наявних та потенційних переваг в контексті макроекономічної стабілізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Porter, M. The Competitive Advantage of Nations / M. Porter. – London. The Macmillan Press Limited, 1990. – 855 p.
2. Окаров, О. В. Дослідження розвитку України на підставі індексу глобальної конкурентоспроможності / О. В. Окаров, В. Г. Чернишева, Л. В. Шинкаренко // Глобальні та національні проблеми економіки. – Випуск 22. –

2018. – С. 84

3. Global Competition: The New Reality. Report of the Presidents Commission on Industrial Competitiveness, Vol. 2. – Washington, D.C. Government Printing Office, 1985. –P. 6.

4. The Global Competitiveness Report 2015-2016 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2016>.

5. The Global Competitiveness Report 2016-2017 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2017>.

6. The Global Competitiveness Report 2017-2018 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2018>.

7. The Global Competitiveness Report 2019 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2019>.

REFERENCES

1. Porter, M. (1990). The Competitive Advantage of Nations. London, The Macmillan Press Limited, 855 [in English].

2. Okarov, O. V., Chernysheva, V. G., Shynkarenko L. V. (2018). Doslidzhennja rozvytku Ukrainy na pidstavi indeksu globalnoi konkurentospromozhnosti. Globalni ta nacionalni problemy ekonomiky, 22, 84 [in Ukrainian].

3. Global Competition: The Nesh Reality. Report of the Presidents Commission on Industrial Competitiveness, Vol. 2. Washington, D. C. Government Printing Office [in English].

4. The Global Competitiveness Report 2015-2016. World Economic Forum. Retrieved from <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2016> [in English]

5. The Global Competitiveness Report 2015-2016. World Economic Forum. Retrieved from <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2017> [in English].

6. The Global Competitiveness Report 2017-2018 [World Economic Forum. Retrieved from <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2018> [in English].

7. The Global Competitiveness Report 2019. Retrieved from <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2019> [in English].

Феер Оксана Валериевна, Бочко Олена Юриевна. УКРАИНА В ГЛОБАЛЬНОМ РЕЙТИНГЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ

Развитие каждой страны не может происходить вне мировых тенденций, основным из которых является глобализация мирового экономического пространства. Глобализация осуществляет свое влияние на все общественные процессы, в частности усиливает взаимосвязи между национальными экономиками через международную торговлю, международное движение инвестиций, инноваций, капиталов, миграционные и другие интеграционные процессы. Глобализационные процессы существенно влияют и определяют уровень конкурентоспособности каждой страны. Целью статьи является определение понятия конкурентоспособность страны и факторы которые ее определяют, исследовании рейтинговых позиций Украины, сравнении уровня конкурентоспособности Украины со странами-соседями - членами Европейского Союза, определение слабых мест и возможностей экономики, предложении мер по повышению уровня конкурентоспособности Украины в глобальном экономическом пространстве. В ходе исследования установлено, что конкурентоспособность страны это возможность осуществлять эффективную деятельность, направленную на экономический рост в контексте глобализации с целью и для обеспечения благосостояния своих граждан путем использования конкурентных факторов. Определено, что основными факторами, которые могут обеспечить конкурентоспособность страны является имеющиеся ресурсы, географическое положение, технологический прогресс, производительность труда, макроэкономическая стабильность, развитие инфраструктуры, использования информационно-коммуникационных технологий. Проанализированы позиции Украины в международном рейтинге Всемирного экономического форума по индексу глобальной конкурентоспособности (The Global Competitiveness Index). Проведено сравнение Украины со странами-соседями - членами ЕС. Установлено, что Украина не улучшает свои позиции в рассматриваемом рейтинга, что может свидетельствовать об отсутствии эффективной государственнической политики и реформ, которые бы способствовали повышению уровня конкурентоспособности страны. Сформирован ряд предложений, практическая реализация которых обеспечит формирование и развитие эффективной конкурентной экономики с последующей интеграцией в мировое пространство.

Ключевые слова: глобализация, конкурентоспособность, конкурентоспособность страны, факторы конкурентоспособности, рейтинг, индекс глобальной конкурентоспособности

Feier Oksana V., Bochko Olena Yu. UKRAINE IN GLOBAL COMPETITIVENESS RATINGS: A COMPARATIVE ANALYSIS

The development of a country is impossible outside world trends, where globalization of the world economic space takes the main role, it exerts its influence on all social processes, strengthens interchange between national economies via international trade and investment flows, innovation, funds, migration and other integration processes; globalization influences and determines the competitiveness level for each country. The article analyzes and defines the competitiveness

of the country and the factors which determine it, in order to study the rating points of Ukraine; it compares the competitiveness level of Ukraine and neighboring EU countries; identifies the drawbacks and positive opportunities of the economy, thus to propose measures for increasing the competitiveness of Ukraine in the global economy as a whole. The study has found that state competitiveness strongly depends on its self-efficiency, strives for economic growth in the context of globalization, ensuring the well-being of its citizens through the use of competitive factors. It has been determined that the main factors that can ensure the competitiveness of a country are available resources, geographical location, technological progress, productivity, macroeconomic stability, infrastructure development, use of information and communication technologies and more. The position of Ukraine in the International World Economic Forum ratings has been analyzed through Global Competitiveness Index, accounting the data of neighboring countries - members of the EU. It has been revealed that Ukraine hasn't improved its position in the analyzed rating, which may signify about the absence of effective state policy and reforms that would enhance the country competitiveness. A number of proposals have been formed, the practical implementation of which will ensure the formation and development of an effective competitive economy with further integration into the world economic space.

Keywords: *globalization, competitiveness, country's competitiveness, competitiveness factors, rating, global competitiveness index.*

Одержано 22.10.2019 р.